

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ט"ו סיוון התשפ"ו

חולין ל"א – כיסוי הדם, אורך סכין השחיטה, וכוונה בשחיטה ובטבילה

שאלות:

1. יהושע שחט תרנגולת עם מחט תפירה, התרנגולת כשרה?

כיסוי הדם ואורך הסכין

בהמשך לסיפור על רבא שבדק חץ עבור רבי יונה בר תחליפא ושחט איתו עוף תוך כדי מעופו, הגמרא מבררת איך קיימו את מצות כיסוי הדם:

- רבי זירא אמר בשם רב שצריך לשים עפר גם מתחת לדם וגם מעליו, כמו שכתוב: "וְכִסְּהָוּ בַעֲפָר" – שהדם צריך להיות בתוך העפר. איך עשו את זה בעוף שנשחט באוויר? הגמרא מתרצת שמדובר במקרה שכתתו ותיחחו מראש את העפר של כל הבקעה, שכל טיפת דם שנפלה על הארץ נחתה ישירות על עפר מוכן.
- הגמרא דנה בשיעור אורך הסכין שנדרש כשמתיזים את הצוואר בהולכת הסכין, כמו ששינו במשנה: "אם יש בסכין מלא צוואר – כשר":

○ רבי זירא אומר שהכוונה היא לאורך של "מלא צוואר וחוף לצוואר".

○ הגמרא מסתפקת האם "חוף לצוואר" הכוונה היא לעוד אורך של צוואר שלם (בסך הכל אורך של שני צווארים), או שמא מספיק כל שהוא מעבר לצוואר.

○ והגמרא מוכיחה מהמשנה שאומרת שלשחיטת שני ראשים יחד צריך אורך של "מלא צוואר אחד" וחייבים לומר שמדובר על אורך של שני צווארים ועוד צוואר אחד עודף. מכאן מוכח ש"חוף לצוואר" הכוונה היא לאורך של צוואר שלם נוסף.

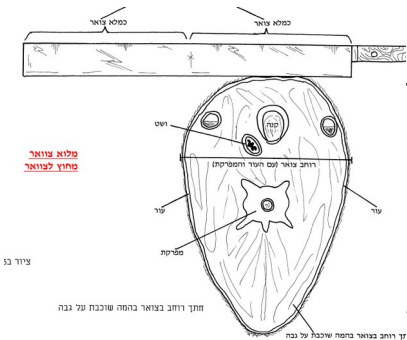
○ לגבי שימוש בסכין קטנה ("איזמל"):

○ רב מנשה אומר שמדובר באיזמל חלק שאין לו "קרניים" (בליטות קישוט), כי אחרת הבלוטות עלולות לפסול את השחיטה על ידי ניקוב או חלדה.

○ רב אחא בריה דרב אויא שאל: האם מותר

לשחוט במחט? רב מנשה עונה שמחט רגילה קורעת ("מבזע בזע") ולא חותכת. אבל מחט של סנדלרים (שהיא רחבה וחדה) – כשרה, והוא מנסה להוכיח מזה שהמשנה ריבתה "כל שהוא", וזה בא לרבות מחט סנדלרים.

○ אבל הגמרא דוחה את הראיה ומסבירה שלמרות שהמשנה הזכירה "איזמל" ולא מחט סנדלרים, זה בא ללמד שאיזמל ללא קרניים כשר, ולא גוזרים עליו שמא יבוא לשחוט באיזמל שיש לו קרניים. ולזה הכוונה ב'כל שהוא' שאמרה המשנה, ואי אפשר להוכיח שהכוונה למחט סנדלרים.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
2. בניציון נפל לתוך הנהר, האם הוא נטהר מהטומאה שלו?

כוונה בשחיטה ובטבילה

המשנה אומרת שאם סכין נפלה מעצמה ושחטה בהמה – השחיטה פסולה, כמו שכתוב:
"וְזָבַחְתָּ... וְאָכַלְתָּ" – מה שאתה שוחט בעצמך אתה רשאי לאכול, ולא מה שנשחט מאליו.
הגמרא מדייקת: הפסול הוא רק אם הסכין נפלה מעצמה, אבל אם אדם הפיל את הסכין (או זרק אותה) בלי כוונה לשחוט והיא שחטה – השחיטה כשרה.

הגמרא שואלת מי התנא שסובר שאין צורך בכוונה לשחיטה:

- **רבא עונה** בדיוק כמו שהוא ענה בדף יב, שזה **רבי נתן**. ההוכחה היא מברייתא ששנה **אושעיא הצעיר שבחבורה** שכשאדם זרק סכין כדי לנעוץ אותה בכותל, ובדרך הסכין שחטה בהמה כראוי. השחיטה כשרה.
והגמרא מסבירה למה היה צריך להשמיע את דעת **רבי נתן** בשתי המשניות פעמיים, כי בדף יב, מדובר שהיתה כוונה לחתוך למרות שהחותך היה קטן, ואצלינו כאן מדובר על אדם גדול בר דעת שהפיל את הסכין לכן, לא היינו יכולים ללמוד ממקרה אחד על חברו.

הגמרא עוברת לדון בדרישת הכוונה בטבילת נדה:

- נדה שנאנסה וטבלה (הכוונה שטבלה באונס, למשל אם היא נפלה לנהר ולא מדובר שחברתה הטבילה אותה, כמו שהגמרא מוכיחה בסוף הסוגיא):
    - **רב יהודה אמר בשם רב**: שהיא טהורה לביתה (מותרת לבעלה, שהוא חולין ולא צריך כוונה), אבל היא אסורה לאכול בתרומה. ולמרות שהתרנו איסור כרת שהוא יותר חמור ממיתה בידי שמים, כי גם זרעו נכרת, הסיבה שהיא אסורה בתרומה היא, שתרומה היא קדושה. אבל חולין לא צריך כוונה.
    - **רבי יוחנן אמר**: היא לא טהורה אפילו לביתה.
- והגמרא שואלת על דעת **רב** ומנסה לברר מנין שחולין לא צריכים כוונה:

1. הניסיון הראשון הוא ממשנה שאומרת שגל מים שנתלש מהים ויש בו 40 סאה מים, ונפל על אדם וכלים – הם טהורים (למרות שהאדם והכלים לא התכוונו להיטבל).
אבל הגמרא מקשה שאולי המשנה מדברת שכן היתה כוונה, וחיכו שיגיע גל שיטביל אותם. והחידוש הוא שלא גוזרים גזירות למשל שהגל לא יטהר, שמא אנשים יבואו לטהר גם בחרדלית של גשמים, שזה מי גשמים שיורדים מההר במדרון, אבל מי גשמים להבדיל ממי מעין או מי הים, לא מטהרים כשהם זוחלים. ולכן לא ניתן להוכיח מהמקור הזה כי אולי מדובר בכוונה להיטהר.

2. לכן מביאים הוכחה ממשנה אחרת על פירות שנפלו למים, ואדם שידידו טמאות פשט את היד כדי לקחת אותם – ידידו טהור בגלל המים (למרות שלא התכוון לטבול את ידיו).

רבא הקשה לרב נחמן, על השיטה של **רב**, ממשנה שלכאורה משמע ממנה שצריך כוונה לחולין, אבל **רב נחמן תירץ** וגם יש ברייתא שאומרת במפורש שאין צורך להתכוון לטבילה לחולין. ומכאן יוצאת שאלה על **רבי יוחנן** שאמר שצריך כוונה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

רב יוסף מסביר שזו מחלוקת תנאים, **ורבי יוחנן סובר** כשיטת **רבי יונתן בן יוסף**, שמקיש את הטבילה השנייה של בגד מנוגע לאחר ההסגר של הבגד, שפירושה טבילה לטהרה (שכתוב וכובס **שנית**, המילה 'שנית' מיותרת, זה ברור) לכן הוא מקיש לטבילה הראשונה שנועדה לכיבוס רגיל לפני ההסגר: כמו שהראשונה צריכה להיעשות לדעת אדם כי היא באה מציווי הכהן, ככה גם השנייה, צריכה דעת אדם, ולא שהבגד ייפול מאליו למים, למרות שלא דרוש ציווי כהן. (בגלל שכתוב 'וטהר')

רב שימי בר אשי מקשה על **רבי יוחנן**, ומקשר את הדיון למשנה שלנו שדיברה על כוונה בשחיטה, והרי היא סתם משנה כדעת **רבי נתן** שלא צריך כוונה בשחיטת חולין? **ורבי יוחנן אמר** שהלכה כסתם משנה?

רבא מתרץ שבשחיטה אפילו **רבי יונתן בן יוסף** מודה שלא צריך כוונה, מאחר והתורה גילתה שדווקא מתעסק בקדשים פסול, סימן שבחולין זה לא פסול, ולא צריך כוונה. **חכמים** שחולקים על **רבי נתן**, סוברים שצריך כוונה מסוג שונה בחולין, כוונה לבצע את הפעולה למשל חיתוך בשחיטה, וכוונה להיכנס למים לצורך רחיצה למשל, בטבילה. שלפי **רבי נתן** גם את זה לא צריך.

רבא אומר שיש הוכחה כ**רבי נתן** נגד **חכמים**, משום שהכוונה בשחיטה נלמדת מהמילה וזבחת, ואם ככה אם צריך כוונה, אז צריך כוונה לזביחה ולא לחיתוך.

3. ליאור שחט פרה אדומה ביחד עם חיתוך דלעת, הפרה כשרה?

כוונה בפרה אדומה

רבא בסוף הדף מביא השלכה של מחלוקת **רבי נתן וחכמים** לגבי פרה אדומה: הכלל בפרה אדומה הוא שעשיית מלאכה אחרת בזמן השחיטה או שחיטת פרה נוספת איתה, פוסלת את הפרה. כי כתוב 'ושחט אותה', והכוונה לא אותה וחברתה, וגם שלא יסיח דעתו ממנה. לכן, אם אדם שחט פרה אדומה, ובזמן השחיטה נשחטה בהמה אחרת איתה:

- אם הוא התכוון לשחוט גם את הבהמה השנייה – לכולי עלמא הפרה פסולה (כי הוא עשה מלאכה אחרת בכוונה, ובכוונה יש היסח הדעת).
- אם הבהמה השנייה נשחטה איתה בטעות (בלי כוונה):

- לפי **רבי נתן** (שלא מצריך כוונה לשחיטה): השחיטה של הבהמה השנייה נחשבת כשחיטה כשרה. ולכן היא פוסלת את הפרה האדומה ששחט **אותה וחברתה**. והחידוש לפי **רבי נתן**, שלא מדובר דווקא על שתי פרות אדומות, אלא אפילו פרת חולין פוסלת.
- לפי **חכמים** (שמצריכים כוונה לחיתוך): השחיטה של הבהמה השנייה לא נחשבת כשחיטה כשרה (כי לא הייתה כוונה לחתוך אותה). מכיוון שזו שחיטה פסולה, היא לא נחשבת כפרה וחברתה, ומכיוון שאין כוונה, אין היסח הדעת ולכן הפרה כשרה, והבהמה השנייה פסולה.

ולפי העקרונות האלו, הגמרא בתחילת הדף הבא מביאה שאם חתך עם הפרה האדומה ביחד דלעת:

בכוונה, לדעת כולם הפרה פסולה, כי יש היסח הדעת, ו**בלי כוונה** לדעת כולם כשרה, כי אין כאן אותה וחברתה.